

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [YVES BOT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 14. maijā¹

Lieta C-244/13

Ewaen Fred Ogieriakhi
pret
Minister for Justice and Equality,
Īriju,
Attorney General,
An Post

High Court (Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalsts teritorijā —
Direktīva 2004/38/EK — “Nepārtrauktas piecu gadu uzturēšanās uzņēmējā dalībvalstī kopā ar
Savienības pilsoni” jēdziens — Pastāvīgas uzturēšanās tiesības

1. Saistībā ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai vispirms ir jāprecizē jēdziens “nepārtraukta un likumīga uzturēšanās kopā ar Savienības pilsoni” Direktīvas 2004/38/EK² 16. panta 2. punkta izpratnē un it īpaši jēdziens “kopā ar Savienības pilsoni”.
2. Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, kuri nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie un kuri kopā ar Savienības pilsoni ir likumīgi un nepārtraukti uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, saņem pastāvīgas uzturēšanās tiesības šajā valstī.
3. Pamatlietā jautājums ir par to, vai trešās valsts valstspiederīgais, Eiropas Savienības pilsoņa, kas ir izmantojis savas tiesības uz brīvu pārvietošanos, laulātais, var saņemt šādas uzturēšanās tiesības, ja prasīto piecu gadu laikposmā laulātie ir dzīvojuši kopējā mājoklī tikai divus gadus un atlikušos trīs gadus dzīvoja šķirti ar citiem partneriem.
4. *High Court* (Īrija) arī vēlas noskaidrot, vai saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu valsts tiesai ir jāņem vērā tas, ka izskatāmajā strīdā bija jāuzdod prejudiciāls jautājums par Savienības tiesībām, lai konstatētu, ka dalībvalsts ir pieļāvusi pietiekami būtisku minēto tiesību pārkāpumu.
5. Šajos secinājumos es paskaidrošu, kāpēc es uzskatu, ka Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa laulātais, var atsaukties uz uzturēšanās laiku uzņēmējā dalībvalstī pirms šīs direktīvas transponēšanas dalībvalstu tiesību sistēmā, kaut gan ir pierādīts, ka šajā laikposmā laulātie dzīvoja šķirti kopā ar citiem partneriem.

¹ — Oriģinālvaloda – franču.

² — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV L 158, 77. lpp., un grozījumi – OV L 229, 35. lpp., un OV 2005, L 197, 34. lpp.).

6. Tad es norādīšu, kāpēc, manuprāt, saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu valsts tiesai nav jāņem vērā tas, ka izskatāmajā strīdā ir jāuzdod prejudiciāls jautājums par Savienības tiesībām, lai noteiktu, ka dalībvalsts ir pieļāvusi pietiekami būtisku minēto tiesību pārkāpumu.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – Regula (EEK) Nr. 1612/68

7. Saskaņā ar Padomes 1968. gada 15. oktobra Regulas (EEK) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā³ 10. pantu, kas bija spēkā strīda pamatlietā rašanās laikā:

“1. Ja darba ņēmējs, kas ir vienas dalībvalsts pilsonis, strādā algotu darbu citā dalībvalstī, kopā ar viņu [neatkarīgi no pilsonības] drīkst apmesties:

- a) darba ņēmēja laulātais un viņu bērni, kas ir jaunāki par 21 gadu vai arī atrodas viņa apgādībā;
- b) darba ņēmēja un viņa laulātā apgādībā esošie augšupējie radnieki.

2. Dalībvalstis atbalsta tādu ģimenes locekļu uzņemšanu, kas neatbilst 1. punktam, ja viņi atrodas iepriekšminētā darba ņēmēja apgādībā vai arī dzīvoja kopā ar šo darba ņēmēju valstī, no kuras tas ieradās.

3. Saskaņā ar 1. un 2. punktu darba ņēmējam jābūt mājoklim, kas ir līdzvērtīgs normālam attiecīgās valsts darba ņēmēja mājoklim tajā reģionā, kur viņš strādā algotu darbu; šī norma nedrīkst radīt diskrimināciju starp vietējiem darba ņēmējiem un darba ņēmējiem no citām dalībvalstīm.”

B – Direktīva 2004/38

8. Ar Direktīvu 2004/38 ir apkopoti un vienkāršoti Savienības tiesību akti par personu brīvu pārvietošanos un Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu uzturēšanās tiesībām. Ar to arī ir grozīta Regula Nr. 1612/68, it īpaši atceļot 10. pantu.

9. Ar minēto direktīvu tiek atcelta prasība Savienības pilsoņiem saņemt uzturēšanās atļauju, šiem pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem tiek ieviestas pastāvīgas uzturēšanās tiesības un noteikta iespēja dalībvalstīm ierobežot citu dalībvalstu valstspiederīgo uzturēšanos to teritorijā.

10. Minētās direktīvas 7. panta ar nosaukumu “Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus” 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

- a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī
- b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

³ — OV L 257, 2. lpp.

- c)
- viņi ir reģistrēti privātā vai sabiedriskā iestādē, ko kreditē vai finansē uzņēmēja dalībvalsts, pamatojoties uz saviem tiesību aktiem vai administratīvo praksi, lai apmeklētu mācības, tostarp arodmācības, un
 - viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī, un viņi, iesniedzot deklarāciju vai pēc savas izvēles izmantojot līdzvērtīgus paņēmienus, pierāda attiecīgajai valsts iestādei, ka viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem un ka viņi nekļūs par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā; vai arī
- d) viņi ir ģimenes locekļi, kas pavada Savienības pilsoni vai ieceļo kopā ar Savienības pilsoni, kurš atbilst a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.

2. Uzturēšanās tiesības, kas noteiktas 1. punktā, tiek attiecinātas arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi, bet pavada Savienības pilsoni uzņēmējā dalībvalstī vai ieceļo kopā ar viņu, ja šis Savienības pilsonis atbilst 1. punkta a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.”

11. Direktīvas 2004/38 16. pantā ar nosaukumu “Vispārējs noteikums attiecībā uz Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem” ir noteikts:

“1. Savienības pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, ir tiesības pastāvīgi uzturēties šajā valstī. Uz šīm tiesībām nedrīkst attiecināt III nodaļā paredzētos nosacījumus.

2. Šā panta 1. punkts attiecas arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie un kopā ar Savienības pilsoni likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus.

3. Uzturēšanās nepārtrauktību neietekmē īslaicīga prombūtne, kas nav ilgāka par sešiem mēnešiem gadā, vai ilgāka prombūtne obligātā militārā dienesta dēļ, vai vienreizēja prombūtne, kas nav ilgāka par divpadsmit secīgiem mēnešiem, svarīgu iemeslu dēļ, piemēram, grūtniecība un dzemdības, nopietna slimība, mācības vai arodmācības, vai norikojums darbā citā dalībvalstī vai trešā valstī.

4. Tiklīdz pastāvīgas uzturēšanās tiesības ir iegūtas, tās var zaudēt tikai tad, ja prombūtne no uzņēmējas dalībvalsts ir ilgāka par diviem secīgiem gadiem.”

12. Direktīvas 2004/38 35. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis var noteikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai liegtu, izbeigtu vai atsauktu ar šo direktīvu piešķirtās tiesības, ja notiek to ļaunprātīga izmantošana vai krāpšana, piemēram, fiktīvas laulības. Visiem šādiem pasākumiem jābūt samērīgiem, un uz tiem jāattiecinā procesuālās garantijas, kas paredzētas minētās direktīvas 30. un 31. pantā.

13. Visbeidzot, saskaņā ar Direktīvas 2004/38 38. pantu Regulas Nr. 1612/68 10. un 11. pants ir atcelts no 2006. gada 30. aprīļa.

C – Īrijas tiesības

14. Ar 2006. gada Eiropas Kopienu (Personu brīvas pārvietošanās) noteikumiem (*European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006*) (turpmāk tekstā – “2006. gada noteikumi”) Īrijas tiesībās tiek īstenota Direktīva 2004/38.

15. Ar 2006. gada noteikumu 12. pantu ir nodrošināta šīs direktīvas 16. panta transponēšana.

II – Fakti pamatlietā

16. *E. F. Ogieriakhi*, Nigērijas valstspiederīgais, ieradās Īrijā 1998. gada maijā un tad arī lūdza politisko patvērumu. 1999. gada maijā viņš apprecēja Francijas valstspiederīgo *E. Georges* un vēlāk atsauca savu patvēruma pieteikumu. 1999. gada 11. oktobrī *Minister for Justice and Equality* [Tieslietu un līdztiesības ministrs] izdeva viņam uzturēšanās atļauju.

17. Laikposmā no 1999. gada oktobra līdz 2004. gada oktobrim *E. Georges* strādāja vai saņēma sociālā nodrošinājuma pabalstus.

18. Ir acīmredzami, ka laikposmā no 1999. līdz 2001. gadam *E. F. Ogieriakhi* un *E. Georges* dzīvoja kopā dažādās adresēs Dublinā (Īrija). Tomēr pēc 2001. gada augusta gada laikā viņu laulība izira, *E. Georges* atstāja laulāto kopīgo dzīvesvietu, lai dzīvotu kopā ar citu vīrieti. Vēlāk *E. F. Ogieriakhi* arī atstāja minēto dzīvesvietu, lai apmestos kopā ar Īrijas valstspiederīgo *C. Madden*. Iesniedzējtiesa precizē, ka šajā ziņā nav iespējams pilnīgi droši noteikt šo notikumu norises laiku, bet var droši apgalvot tikai to, ka tie norisinājās pēc 2001. gada augusta un 2002. gadā.

19. *E. Georges* un *E. F. Ogieriakhi* izšķīrās 2009. gada janvārī. Pēdējais tā paša gadā jūlijā apprecēja *C. Madden* un 2012. gadā naturalizācijas ceļā ieguva Īrijas pilsonību. 2004. gada decembrī *E. Georges* neatgriezeniski izceļoja no Īrijas.

20. 2007. gada septembrī *Minister for Justice and Equality* saskaņā ar 2006. gada noteikumiem atteica pastāvīgas uzturēšanās tiesības *E. F. Ogieriakhi*, pamatojoties uz to, ka nebija pierādīts, ka *E. Georges*, kas tolaik bija viņa sieva, īstenoja savas tiesības, kas viņai bija saskaņā ar Savienības tiesībām. *E. F. Ogieriakhi* par šo lēmumu iesniedza apelācijas sūdzību, ko *High Court* noraidīja 2008. gada janvārī, pamatojoties uz to, ka 2006. noteikumi nebija piemērojami attiecībā uz uzturēšanās laiku pirms to stāšanās spēkā. Tādējādi 2007. gada 24. oktobrī *E. F. Ogieriakhi* tika atlaists no *An Post*, valsts pasta sabiedrības, kurā viņš strādāja no 2001. gada 11. novembra, pamatojoties uz to, ka viņam nebija derīgas darba atļaujas, jo Īrijas iestādes bija liegušas viņam pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

21. *E. F. Ogieriakhi* šo spriedumu nepārsūdzēja uzreiz. Viņš to izdarīja tikai pēc sprieduma lietā *Lassal* pasludināšanas⁴. Augstākā tiesa, kas atteicās pagarināt termiņu prasības celšanai, norādīja, ka *Minister for Justice and Equality* bija piekritis pārskatīt 2007. gada septembra lēmumu nepiešķirt pastāvīgas uzturēšanās tiesības *E. F. Ogieriakhi*, un norādīja, ka tādējādi varētu iestāties valsts atbildība par Savienības tiesību pārkāpumu.

22. 2011. gada novembrī *Minister for Justice and Equality* piešķīra *E. F. Ogieriakhi* uzturēšanās tiesības, jo bija izpildīti visi 2006. gada noteikumos paredzētie nosacījumi. Tieši tad viņš iesniedzējtiesā cēla prasību, ar kuru viņš pieprasīja Īrijai samaksāt atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu un procentus, pamatojoties uz spriedumu apvienotajās lietās *Francovich* u.c.⁵. Viņš uzskata, ka Direktīvas 2004/38 noteikumi Īrijas tiesībās netika pienācīgi transponēti. Viņš apgalvo, ka šis nepienācīgās transponēšanas dēļ viņš bija cietis zaudējumus sakarā ar to, ka *An Post* ar viņu bija izbeidzis darba līgumu, pamatojoties uz to, ka viņam nebija pastāvīgas uzturēšanās tiesību Īrijā.

23. Iesniedzējtiesa uzskata, ka *E. F. Ogieriakhi* iesniegtās prasības par Savienības tiesību aktu nepienācīgu transponēšanu izskatīšanas iznākums ir atkarīgs it īpaši no tā, vai laikā, kad viņš tika atlaists no darba, viņam bija pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 2004/38.

4 — C-162/09, EU:C:2010:592.

5 — C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428.

III – Prejudiciālie jautājumi

24. Šādos apstākļos *High Court* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- 1) Vai var apgalvot, ka Savienības pilsoņa laulātais, kurš pats tobrīd nebija dalībvalsts pilsonis, ir “kopā ar Savienības pilsoni likumīgi un nepārtraukti uzturējies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus” Direktīvas 2004/38[...] 16. panta 2. punkta izpratnē tādos apstākļos, kad pāris ir apprecējies 1999. gada maijā, uzturēšanās tiesības ir tikušas piešķirtas 1999. gada oktobrī, vēlākais, 2002. gada sākumā puses bija vienojušās dzīvot šķirti un līdz 2002. gada beigām abi laulātie bija sākuši dzīvot ar pilnīgi citiem partneriem?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un paturot prātā, ka trešās valsts pilsonim, pieprasot pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar [Direktīvas 2004/38] 16. panta 2. punktu, pamatojoties uz piecu gadu nepārtrauktu uzturēšanos līdz 2006. gadam, ir arī jāpierāda, ka viņa vai viņas uzturēšanās bija, cita starpā, atbilstoša Regulas [...] Nr. 1612/68 10. panta 3. punkta prasībām, vai fakts, ka šķietamajā piecu gadu periodā Savienības pilsonis ir pametis ģimenes mājokli un trešās valsts pilsonis ir sācis dzīvot ar citu personu jaunā ģimenes mājoklī, kuru nebija sagādājis vai nodrošinājis (kādreizējais) laulātais, kurš ir [Savienības pilsonis], nozīmē, ka [...] prasības tādējādi nav izpildītas?
- 3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz otro jautājumu ir noraidoša, tad, lai izvērtētu, vai dalībvalsts ir nepareizi transponējusi vai citādi nav pienācīgi piemērojusi Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkta prasības, fakts, ka valsts tiesa, kura izskata prasību par zaudējumu atlīdzināšanu par Savienības tiesību pārkāpumu, ir uzskatījusi par nepieciešamu uzdot būtisko jautājumu par prasītāja pastāvīgas uzturēšanās tiesībām, pats par sevi ir apstāklis, kuru šai tiesai būtu jāņem vērā, nosakot, vai Savienības tiesību pārkāpums ir bijis acīmredzams?”

IV – Analīze

A – Ievada piezīmes

25. Manuprāt, pirmais un otrais jautājums ir jāaplūko kopā. Prasītājs pamatlietā apgalvo, ka viņam ir pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punktu, kuras viņš esot ieguvis laikposmā no 1999. līdz 2004. gadam. Šis laikposms bija pirms šīs direktīvas transponēšanas dalībvalstu tiesību sistēmā termiņa beigām, proti, 2006. gada 30. aprīļa.

26. Tādējādi vispirms rodas jautājums, vai, aprēķinot piecu gadu laikposmu, kas vajadzīgs, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar minētās direktīvas 16. panta 2. punktu, ir iespējams ņemt vērā uzturēšanās laikposmus uzņēmējas dalībvalsts teritorijā saskaņā ar tolaik piemērojamām Savienības tiesībām, proti, šajā gadījumā ar Regulu Nr. 1612/68 un it īpaši tās 10. pantu. Atgādināšu, ka ar šo noteikumu dalībvalsts valstspiederīgā darba ņēmēja laulātajam tika piešķirtas tiesības apmesties kopā ar viņu uzņēmējā dalībvalstī, ar nosacījumu, ka darba ņēmējam ir mājoklis savai ģimenei, kas ir uzskatīts par normālu valsts darba ņēmējiem tajā reģionā, kurā viņš tika nodarbināts.

27. Tiesa uz šo jautājumu ir atbildējusi savā spriedumā lietā *Lassal*⁶. Tā ir nospriedusi, ka “saistībā ar pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu, kas paredzētas Direktīvas 2004/38 16. pantā, ir jāņem vērā piecu gadu nepārtrauktas uzturēšanās laikposmi pirms šīs direktīvas transponēšanas termiņa, proti, 2006. gada 30. aprīļa, saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kas bija spēkā pirms šī datuma”⁷.

6 — EU:C:2010:592.

7 — 40. punkts. Mans izcēlums.

28. Šā sprieduma piemērojamība nesen tika precizēta spriedumā lietā *Alarape* un *Tijani*⁸. Pēdējā spriedumā Tiesa ir norādījusi, ka tikai uzturēšanās laikposmi, kas atbilst Direktīvā 2004/38 paredzētajiem nosacījumiem, var tikt ņemti vērā, lai piešķirtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kas nav kādas dalībvalsts valstspiederīgie, šīs direktīvas izpratnē⁹. Tā arī ir atgādinājusi, ka, pirmkārt, Direktīvas 2004/38 mērķis ir pārvarēt uz atsevišķām nozarēm vērsto fragmentāro pieeju attiecībā uz brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesībām un veicināt šo tiesību īstenošanu, izstrādājot vienotu tiesību aktu, ar kuru kodificē un groza Savienības tiesību instrumentus, kas ir agrāki nekā šī direktīva, un, otrkārt, saistībā ar uzturēšanās tiesībām uzņēmējā dalībvalstī tajā ir paredzēta pakāpeniska sistēma, kuras rezultātā, būtībā pārņemot dažādos Savienības tiesību instrumentos un pirms šīs direktīvas iedibinātajā judikatūrā paredzētos posmus un nosacījumus, ir radītas pastāvīgas uzturēšanās tiesības¹⁰. Tiesa tāpat ir norādījusi, ka vārdu savienojums “Savienības tiesību akti, kas bija spēkā pirms” Direktīvas 2004/38, par kuru ir runa iepriekš minētā sprieduma lietā *Lassal* 40. punktā (EU:C:2010:592), ir jāsaprot tā, ka tas attiecas uz tiesību aktiem, kas ar šo direktīvu ir kodificēti, grozīti vai atcelti, un nevis uz tiem, kuri nav ar šo direktīvu skarti, piemēram, Regulas Nr. 1612/68 12. pantu¹¹.

29. No šīs judikatūras var izdarīt sekojošus secinājumus. Direktīvā 2004/38 atsaucoties uz iepriekšējiem instrumentiem, kas jāņem vērā, aprēķinot uzturēšanās ilgumu, runa var būt tikai par tiem instrumentiem, kas ir konsolidēti, pārskatīti un/vai atcelti ar minēto direktīvu, nevis tiem, kuri nav ar šo direktīvu skarti. Tā kā Regulas Nr. 1612/68 10. pants ir viens no noteikumiem, kas pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā tika atcelts, tad, lai aprēķinātu minētās direktīvas 16. panta 2. punktā noteikto piecu gadu laikposmu, var ņemt vērā tikai laikposmu, kas beidzies pirms transponēšanas termiņa, pamatojoties uz šīs regulas 10. pantu un ievērojot Direktīvā 2004/38 paredzētos nosacījumus.

30. Tāpēc iesniedzējtiesas pirmais un otrais jautājums ir jāsaprot šādi. Vai Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa laulātais, var atsaukties uz uzturēšanās laikposmu uzņēmējā dalībvalstī pirms šīs direktīvas transponēšanas dalībvalstu tiesību sistēmā, lai arī ir pierādīts, ka šajā laikposmā laulātie dzīvoja šķirti – kopā ar citiem partneriem?

B – Par pirmo un otro jautājumu

31. Jautājums vispirms ir par to, vai strīdīgajā laikposmā *E. F. Ogieriakhi* bija saglabājis savu “ģimenes locekļa” statusu Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Atgādināšu, ka saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta ar virsrakstu “Saņēmēji” 1. punktu direktīva ir piemērojama visiem Savienības pilsoņiem, kuri dodas uz citu dalībvalsti vai uzturas citā dalībvalstī, nevis tajā, kuras pilsonība viņiem ir, kā arī viņu ģimenes locekļiem atbilstoši definīcijai šīs direktīvas 2. panta 2. punktā, kuri viņus pavada vai viņiem pievienojas šajā dalībvalstī.

32. Lai arī *E. Georges* un *E. F. Ogieriakhi* bija precējušies līdz 2009. gadam, viņi pārtrauca kopdzīvi pēc divu gadu laulības un sāka dzīvot ar citiem partneriem. Lai kļiedētu iespējamās šaubas, šajā ziņā ir svarīgi precizēt, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu vai citos procesuālajos dokumentos nekur nav minēts, ka *E. Georges* un *E. F. Ogieriakhi* laulība būtu bijusi fiktīva.

33. Tāpēc rodas jautājums, vai *E. F. Ogieriakhi*, kas atsaucas uz Direktīvā 2004/38 noteiktajām tiesībām, strīdīgajā laikposmā vēl bija *E. Georges* ģimenes loceklis.

8 — C-529/11, EU:C:2013:290.

9 — 42. punkts.

10 — 46. punkts.

11 — 47. punkts.

34. Saskaņā ar judikatūru, manuprāt, nav nekādu šaubu, ka šajā laikposmā *E. F. Ogieriakhi* var uzskatīt par *E. Georges* ģimenes locekli. No sprieduma lietā *Iida*¹² izriet, ka, ja vien laulāto laulību nav šķīrusi kompetentā iestāde, Savienības pilsoņa laulāto, trešās valsts valstspiederīgo, var uzskatīt par ģimenes locekli Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē¹³.

35. Atgādināšu arī, ka Tiesa sprieduma lietā *Alarape* un *Tijani* (EU:C:2013:290) 34. punktā ir nospriedusi, ka Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkta piemērošanas mērķiem ir jākonstatē, ka Savienības pilsoņa ģimenes locekļu, kuri nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie, pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana katrā ziņā ir atkarīga no tā, vai, pirmkārt, šis pilsonis pats atbilst šīs direktīvas 16. panta 1. punktā minētajiem nosacījumiem, un, otrkārt, no tā, vai minētie ģimenes locekļi attiecīgajā laikposmā uzturējušies kopā ar viņu. Turklāt saskaņā ar judikatūru likumīgas uzturēšanās jēdziens, kas ietver vārdus “kas likumīgi uzturējies”, kuri savukārt ir iekļauti šajā noteikumā, ir jāsaprot atbilstoši šajā direktīvā paredzētajiem nosacījumiem, it īpaši tiem, kas izklāstīti tās 7. panta 1. punktā¹⁴.

36. Tāpēc ir jānoskaidro, vai strīdīgajā laikposmā *E. Georges*, Savienības pilsone un *E. F. Ogieriakhi* laulātā, izpildīja šos nosacījumus. Šajā ziņā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka tas tā ir bijis. Proti, netiek apstrīdēts, ka šajā laikposmā *E. Georges* bija “darbaņēmēja” statuss Savienības tiesību, kas bija spēkā pamatlietas faktu rašanās laikā, izpratnē. Tādējādi tā izpildīja Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto nosacījumu. Turklāt iesniedzējtiesa precizēja, ka *E. Georges* bija piecus gadus likumīgi un nepārtraukti uzturējušies uzņēmējas dalībvalsts teritorijā un bija ieguvusi pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar šīs direktīvas 16. panta 1. punktu.

37. Ciktāl *E. Georges* bija pastāvīgas uzturēšanās tiesības, *E. F. Ogieriakhi* uzskata, ka viņam kā *E. Georges*, ar kuru strīdīgajā laikposmā viņš bija likumīgi uzturējies kopā, ģimenes loceklim arī bija tiesības saņemt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz minētās direktīvas 16. panta 2. punktu. Tomēr kompetentās iestādes uzskata, ka Regulas Nr. 1612/68 10. panta 3. punkta prasības pamatlietas faktu rašanās laikā nebija izpildītas, jo *E. Georges* nebija *E. F. Ogieriakhi* piedāvājusi vai darījusi pieejamu par “normālu” uzskatāmu mājokli šī noteikuma izpratnē. Šīs iestādes uzskata, ka, ja netiek piedāvāts par normālu uzskatāms mājoklis, *E. F. Ogieriakhi* uzturēšanās tiesības strīdīgajā laikposmā nerodas, un nevar uzskatīt, ka viņš bija likumīgi uzturējies uzņēmējas dalībvalsts teritorijā Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkta izpratnē, tādējādi viņš nevar saņemt pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

38. Es nepiekrītu šādai analīzei.

39. Atgādināšu, ka spriedumā lietā *Diatta*¹⁵ Tiesa ir nospriedusi, ka Regulas 1612/68 10. pantā, paredzot, ka migrējoša darbaņēmēja ģimenes loceklim ir tiesības apmesties kopā ar darbaņēmēju, nav izvirzīta prasība, ka attiecīgajam ģimenes loceklim tur ir jādzīvo pastāvīgi, bet, kā norādīts minētā panta 3. punktā, ir jāspēj atzīt, ka darbaņēmēja mājoklis ir uzskatāms par normālu viņa ģimenes uzņemšanai. Tāpēc prasība par vienu pastāvīgu ģimenes mājokli nav pieņemama¹⁶. Turklāt Tiesa ir piebildusi, ka laulību nevar uzskatīt par šķirtu, kamēr to nav šķīrusi kompetenta iestāde. Tas nav attiecināms uz laulātajiem, kuri vienkārši dzīvo atsevišķi, pat ja viņi plāno vēlāk šķīrties¹⁷.

12 — C-40/11, EU:C:2012:691.

13 — Skat. 57.–60. punktu.

14 — Minētā sprieduma 35. punkts.

15 — 267/83, EU:C:1985:67.

16 — 18. punkts.

17 — 20. punkts.

40. Turklāt spriedumā lietā Komisija/Vācija¹⁸ Tiesa ir norādījusi, ka prasība par to, ka ir jābūt mājoklim, kas uzskatāms par normālu, ir tikai nosacījums tam, lai darbaņēmējs varētu uzņemt katru ģimenes locekli un, kad ģimenes atkalapvienošanās ir notikusi, migrējoša darbaņēmēja situācija neatšķirtos no situācijas, kādā ir valsts darbaņēmēji attiecībā uz prasībām par mājokli¹⁹. Tādējādi – Tiesa turpināja –, ja mājoklis, kas bija uzskatāms par normālu migrējoša darbaņēmēja ģimenes locekļu ierašanās laikā, vairs neatbilst šai prasībai tādu jaunu notikumu dēļ kā bērna piedzimšana vai bērna pilngadība, attiecībā uz darbaņēmēja ģimenes locekļiem, iespējams, ir jāveic pasākumi, kas nevar būt atšķirīgi no pasākumiem, kas tiek veikti attiecībā uz valsts valstspiederīgajiem, un nedrīkst radīt diskrimināciju starp valsts valstspiederīgajiem un Savienības pilsoņiem²⁰.

41. Manuprāt, no šiem diviem spriedumiem izriet šādi secinājumi. Darbaņēmējam izvirzītais nosacījums nodrošināt normālu mājokli ģimenes locekļiem, kas noteikts Regulas Nr. 1612/68 10. panta 3. punktā, ir priekšnoteikums viņa ģimenes uzņemšanai. Šī priekšnoteikuma mērķis ir pārliecināties, ka attiecīgais darbaņēmējs vispirms vēlas apvienot ģimeni, turklāt tā, lai viņam netiktu liegts īstenot savas tiesības uz brīvu pārvietošanos. Tomēr, kad ģimene ir apvienota, nevar prasīt, ka šīs ģimenes locekļi visu likumīgas uzturēšanās uzņēmējā dalībvalstī laikposmu dzīvo kopā. Problēmām, kas var rasties ikviena cilvēka dzīvē, kuru dēļ laulātie var būt spiesti dzīvot atsevišķi, nav jāliedz īstenot šīm personām savas tiesības, kas ir piešķirtas ar Savienības tiesību aktiem.

42. Prasīt, lai attiecīgās personas dzīvo pastāvīgi kopīgā mājoklī, manuprāt, nozīmētu iejaukties viņu privātajā un ģimenes dzīvē, kas ir pretrunā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantam. Valsts iestādēm nav uzdevuma paredzēt noteikumus dzīvei pāri vai noteikt īpašu dzīvesveidu citu dalībvalstu valstspiederīgajiem un viņu ģimenes locekļiem, it īpaši tāpēc, ka šāda prasība nav izvirzīta to valstspiederīgajiem.

43. Tāpēc es uzskatu, ka laulāto personiskajām attiecībām un prasībai attiecībā uz mājokli, kas izvirzīta, lai uzņēmējā dalībvalstī uzņemtu laulāto, trešās valsts valstspiederīgo, nav nozīmes, lai piešķirtu uzturēšanās tiesības šim laulātajam, [trešās valsts] valstspiederīgajam.

44. Tāpēc Regulas Nr. 1612/68 10. panta prasības tiek ievērotas, ja darbaņēmējs, dalībvalsts valstspiederīgais, un viņa laulātais, trešās valsts valstspiederīgais, ir sākuši dzīvot šķirti, kā tas ir pamatlietā. No tā, manuprāt, izriet, ka *E. F. Ogieriakhi* uzturēšanās atbilda Savienības tiesībām, kas bija spēkā pamatlietas faktu rašanās laikā.

45. Tomēr ir jānoskaidro, vai šīs uzturēšanās laikposmi, kas izpildīti saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 10. panta 3. punktu, atbilst Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkta prasībām, ciktāl šajā noteikumā ir paredzēts, ka Savienības pilsoņa ģimenes loceklim ir likumīgi jāuzturas “kopā ar” šo pēdējo nepārtrauktā piecu gadu laikposmā.

46. Es uzskatu, ka tas tā ir. Spriedumā lietā *Onuekwere*²¹ Tiesa ir norādījusi, ka izteiciena “kopā ar” saturs šīs direktīvas 16. panta 2. punktā pastiprina nosacījumu, ka Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kuri nav dalībvalsts valstspiederīgie, ir jāpavada šis pats pilsonis vai jāpārceļas kopā ar viņu²². Kā esmu norādījis savu secinājumu lietā *Onuekwere*²³ 38.–41. punktā, šis izteiciens nav jāinterpretē burtiski un ar to nav izvirzīta prasība par laulāto kopdzīvi vienā mājoklī. Tas tikai pastiprina to, ka, lai [persona] tiktu uzskatīta par “saņēmēju” minētās direktīvas 3. panta 1. punkta izpratnē, ģimenes loceklim ir jāpavada Savienības pilsonis vai jāpārceļas kopā ar viņu uz uzņēmēju

18 — 249/86, EU:C:1989:204.

19 — 12. punkts.

20 — 13. punkts.

21 — C-378/12, EU:C:2014:13.

22 — 23. punkts.

23 — C-378/12, EU:C:2013:640.

dalībvalsti²⁴. Tādējādi trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, kurš, būdams precējies ar minēto pilsoni, dzīvotu dalībvalstī, kas nav uzņēmēja dalībvalsts, kurā dzīvo minētais pilsonis, nepildītu Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punktā izvirzīto prasību dzīvot “kopā ar” Savienības pilsoni, ciktāl nav uzskatāms, ka viņš pavada pēdējo vai pārceļas kopā ar viņu. Tomēr, ja sākotnējais nosacījums par Savienības pilsoņa pavadīšanu vai pārceļšanos kopā ar viņu uz uzņēmēju dalībvalsti ir izpildīts, nav svarīgi, vai laulātie dzīvo kopā vai nē.

47. Šāda interpretācija, manuprāt, nav pretrunā šīs direktīvas 16. panta garam un mērķim. Pastāvīgas uzturēšanās tiesību mērķis ir veicināt sociālo kohēziju un stiprināt Savienības pilsoniskuma sajūtu. Tāpēc būtisks priekšnosacījums uzturēšanās tiesību iegūšanai ir Savienības pilsoņa un viņa ģimenes locekļa integrācija uzņēmējā dalībvalstī²⁵, tālab likumīgas uzturēšanās nepārtrauktība atbilst prasībai par integrāciju, kas ir pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas pamatā²⁶. Turpretī pāra personiskās attiecības un viņu dzīves izvēle, manuprāt, neliecina par šo personu integrācijas pakāpi. Turklāt labs piemērs tam ir *E. F. Ogieriakhi* gadījums. Viņa dzīves gaitas liecina, ka kopš ieceļošanas viņš ir spējis integrēties uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībā. Līdz atlaišanai no darba, pamatojoties uz to, ka viņam nebija pastāvīgas uzturēšanās tiesību, viņš no 2001. gada novembra līdz 2007. gada oktobrim strādāja valsts uzņēmuma dienestā un sekmīgi studēja tieslietas.

48. Tāpēc no visa iepriekš minētā izriet, ka, ja laulību nav šķirusi kompetenta iestāde, Savienības pilsoņa laulātajam, trešās valsts valstspiederīgajam, kurš pavada šo pilsoni vai pārceļas kopā ar viņu uz uzņēmēju dalībvalsti un kurš likumīgi un nepārtraukti ir uzturējies kopā ar viņu piecus gadus, ir jābūt pastāvīgas uzturēšanās tiesībām pat tad, ja laulātie dzīvoja šķirti.

49. Manuprāt, vēl viens fakts apstiprina šādu interpretāciju. Direktīvas 2004/38 13. panta 2. punkta pirmās daļas a) apakšpunktā ir noteikts, ka šķiršanās, laulības atzīšanas par neesošu vai reģistrētu partnerattiecību izbeigšanas dēļ Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, kas nav dalībvalsts valstspiederīgie, nezaudē uzturēšanās tiesības, ja pirms šķiršanās pieteikuma iesniegšanas vai tādas procedūras uzsākšanas, kuras rezultātā laulība ir jāatzīst par spēkā neesošu, laulība vai reģistrētās partnerattiecības ir ilgušas vismaz trīs gadus, tostarp vienu gadu uzņēmējā dalībvalstī. Šīs direktīvas 13. panta 2. punkta otrajā daļā arī ir norādīts, ka pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas attiecīgajām personām ir jāpierāda, ka viņas ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas vai ka viņām ir pietiekami iztikas līdzekļi, lai nekļūtu par slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Turklāt saskaņā ar minētās direktīvas 18. pantu Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, uz kuriem attiecas šīs direktīvas 13. panta 2. punkts un kuri atbilst šajās tiesību normās paredzētajiem nosacījumiem, iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības pēc tam, kad ir likumīgi uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus secīgus gadus.

50. Kopumā trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa laulātais, kurš bija precējies ar pēdējo vismaz trīs gadus, tostarp vienu gadu pavadīja uzņēmējā dalībvalstī, saglabā uzturēšanās tiesības un var iegūt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, ja viņš atbilst iepriekš izklāstītajiem nosacījumiem, arī tad, ja laulību ir šķirusi kompetentā iestāde.

51. Tāpēc ir jākonstatē, ka, ja pieņemtu, ka trešās valsts valstspiederīgais, kas būtu *E. F. Ogieriakhi* situācijā, nevarētu saņemt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, tas, attiecībā uz kuru tiktu pierādīts, ka viņš ir saglabājis savu Savienības pilsoņa ģimenes locekļa statusu, jo laulību nebija šķirusi kompetentā iestāde, būtu daudz nelabvēlīgākā situācijā nekā trešās valsts valstspiederīgais, kurš vairs nebūtu uzskatāms par Savienības pilsoņa ģimenes locekli Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā izpratnē, bet kurš būtu izpildījis šīs direktīvas 13. panta 2. punktā paredzētos nosacījumus.

24 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Iida* (EU:C:2012:691, 61. punkts).

25 — Skat. spriedumu *Onuekwere* (EU:C:2014:13, 24. un 25. punkts).

26 — Turpat (30. punkts).

52. Tādējādi trešās valsts valstspiederīgajam, Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, būtu mazāk tiesību un mazāka Savienības tiesību aizsardzība nekā trešās valsts valstspiederīgajam, kuram vairs nav nekādu saišu ar Savienības pilsoni. Šāda interpretācija būtu pretrunā šīs direktīvas garam un mērķim, kas ir nodrošināt visiem Savienības pilsoņiem tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstu teritorijā, ievērojot objektīvus brīvības un cieņas nosacījumus un piešķirot tādas pašas tiesības viņu ģimenes locekļiem neatkarīgi no viņu valstspiederības²⁷.

53. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka Direktīvas 2004/38 16. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa laulātais, var atsaukties uz uzturēšanās laikposmu uzņēmējā dalībvalstī pirms šīs direktīvas transponēšanas dalībvalstu tiesību sistēmā, lai arī ir pierādīts, ka šajā laikposmā laulātie dzīvoja šķirti – kopā ar citiem partneriem.

C – Par trešo jautājumu

54. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu valsts tiesai ir jāņem vērā tas, ka izskatāmajā strīdā bija jāuzdod prejudiciāls jautājums par Savienības tiesībām, lai noteiktu, ka dalībvalsts ir pieļāvusi pietiekami būtisku minēto tiesību pārkāpumu.

55. Atgādināšu, ka Savienības tiesībās privātpersonām ar zināmiem nosacījumiem ir tiesības uz atlīdzinājumu par zaudējumiem, kas viņiem radušies Savienības tiesību pārkāpuma dēļ. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru valsts atbildības par privātpersonām radītajiem zaudējumiem, pieļaujot Savienības tiesību pārkāpumu, kurā tā ir vainojama, princips ir raksturīgs Līgumu, uz kuriem Savienība ir balstīta, sistēmai²⁸.

56. Šajā ziņā Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka cietušajiem ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību, ja ir izpildīti trīs nosacījumi: pārkāptās Savienības normas mērķis ir tiesību piešķiršana cietušajiem, šīs normas pārkāpums ir pietiekami kvalificēts un starp minēto pārkāpumu un cietušajam radītajiem zaudējumiem pastāv tieša cēloņsakarība²⁹.

57. Attiecībā uz otro nosacījumu, kas ir trešā jautājuma priekšmets, ir jāatgādina, ka noteicošais kritērijs, lai uzskatītu, ka Savienības tiesību pārkāpums ir pietiekami būtisks, ir tas, ka dalībvalsts vai Savienības iestāde ir acīmredzami un būtiski pārkāpusi ierobežojumus, kas noteikti tās novērtējuma brīvībai³⁰.

58. Lai noteiktu, vai šis nosacījums ir izpildīts, valsts tiesai, kas izskata prasību par atlīdzinājumu, šajā ziņā ir jāņem vērā visi apstākļi, kas raksturo tās izskatīšanai nodoto situāciju, un it īpaši pārkāptā noteikuma skaidrības un precizitātes pakāpe, pārkāpuma tīšais raksturs, tiesību kļūdas attaisnojams vai neattaisnojams raksturs, vajadzības gadījumā – Kopienas iestādes nostāja, kā arī attiecīgās tiesas pienākuma iesniegt lūgumu prejudiciālā nolēmuma saņemšanai saskaņā ar LESD 267. panta trešo daļu neizpilde³¹.

59. Vai prejudiciāla jautājuma uzdošana Tiesai, lai saņemtu Savienības tiesību normas interpretāciju, tātad nozīmē, ka nav pietiekami būtiska Savienības tiesību pārkāpuma? Varētu uzskatīt, ka tas, ka ir uzdots šāds jautājums, nozīmē, ka attiecīgais noteikums ir bijis neprecīzs un to varētu interpretēt dažādi, tālab tas būtu noteicošais faktors valsts tiesas vērtējumā.

27 — Skat. Direktīvas 2004/38 preambulas 5. apsvērumu.

28 — Skat. spriedumu C-420/11 *Leth* (EU:C:2013:166, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 — Turpat (41. punkts un tajā minētā judikatūra).

30 — Skat. spriedumu C-46/93 un C-48/93 *Brasserie du Pêcheur un Factortame* (EU:C:1996:79, 55. punkts).

31 — Skat. spriedumu C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo* (EU:C:2006:391, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).

60. Tomēr es uzskatu, ka tas tā nevar būt šāda būtiska iemesla dēļ.

61. Prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā saskaņā ar LESD 267. pantu tiek izveidots patiess dialogs, efektīva sadarbība starp valstu tiesām un Tiesu. Šai sadarbībai ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu Savienības tiesību vienveidīgu piemērošanu valsts tiesību sistēmās. Kā ir norādījis ģenerālvokāts F. Ležē [*P. Léger*], “Tiesa piešķir valsts tiesai izšķirošu nozīmi, īstenojot Kopienas tiesību aktus un nodrošinot privātpersonu tiesību aizsardzību, kas no tiem izriet. Turklāt valsts tiesu saskaņā ar vispārēji lietotu izteicienu mēdz saukt par “Kopienas tiesību vispārējo tiesu””³².

62. Manuprāt, šis “Kopienas tiesību vispārējās tiesas” uzdevums netiktu izpildīts, ja atzītu, ka pietiek valsts tiesai uzdot prejudiciālu jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju, lai secinātu, ka nav pietiekami būtiska Savienības tiesību pārkāpuma, kura rezultātā iestājas dalībvalsts atbildība. Šādas sekas, kas beigu beigās būtu valsts tiesas pienākums, varētu izraisīt dialoga izbeigšanu starp minēto tiesu un Savienības tiesu. Šajā gadījumā valsts tiesa, kas vēlētos uzdot prejudiciālu jautājumu, lai, pirms tā piesprieztu dalībvalstij atlīdzināt nodarītos zaudējumus un samaksāt procentus, pārlicinātos par savu Savienības tiesību interpretāciju, varētu atturēties to darīt. Vispārīgāk runājot, tikai jautājuma uzdošana nevarētu ierobežot tiesas, kas izskata lietu pēc būtības, brīvību. Nevis uzdodot jautājumu Tiesai, bet, ņemot vērā tās atbildi, tā atradīs vielu brīvām pārdomām.

63. Tāpēc, lai saglabātu LESD 267. pantā izveidoto mehānismu un valsts tiesu būtisko nozīmi Savienības tiesību īstenošanā, es uzskatu, ka saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu valsts tiesai nav jāņem vērā tas, ka bija jāuzdod prejudiciāls jautājums par attiecīgajām Savienības tiesībām izskatāmajā strīdā, lai noteiktu, ka dalībvalsts ir pieļāvusi pietiekami būtisku minēto tiesību pārkāpumu.

V – Secinājumi

64. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *High Court* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 16. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, trešās valsts valstspiederīgais, Savienības pilsoņa laulātais, var atsaukties uz uzturēšanās uzņēmējā dalībvalstī laikposmu pirms šīs direktīvas transponēšanas dalībvalstu tiesību sistēmā arī tad, ja ir pierādīts, ka šajā laikposmā laulātie dzīvoja šķirti kopā ar citiem partneriem;
- 2) Saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesību pārkāpumu valsts tiesai nav jāņem vērā tas, ka izskatāmajā strīdā bija jāuzdod prejudiciāls jautājums par Savienības tiesībām, lai noteiktu, ka dalībvalsts ir pieļāvusi pietiekami būtisku minēto tiesību pārkāpumu.

32 — Skat. 66. punktu [ģenerālvokāta] secinājumos lietā C-24/01 *Köbler* (EU:C:2003:207).